

دانشگاه علوم پزشکی
و خدمات بهداشتی درمانی کرمان

دانشکده مدیریت و اطلاع رسانی پزشکی
پایان نامه مقطع دکتری رشته کتابداری و اطلاع رسانی پزشکی

عنوان:

ارایه مدل نظری رفتار اطلاع یابی سلامت در بیماران دیابتی

توسط

علی طالبیان

استاد راهنما

دکتر مریم اخوتی

استاد مشاور

دکتر فریبا برهانی

سال تحصیلی ۱۳۹۹-۱۴۰۰

چکیده

مقدمه و هدف: بررسی رفتار اطلاع‌یابی در حوزه بهداشت و درمان (سلامت) طیف وسیعی از افراد و موضوعات را دربرمی‌گیرد و می‌تواند نتایج با ارزشی در ارتقاء سطح بهداشت، درمان، آموزش و پژوهش داشته باشد. در این میان چگونگی رفتار اطلاع‌یابی سلامت بیماران که در بستر اجتماعی - فرهنگی رخ می‌دهد، می‌تواند بر وضعیت سلامت آنان تاثیرگذار باشد. بیماری دیابت یکی از مشکلات مهم بهداشتی درمانی و یکی از چهار اولویت سازمان بهداشت جهانی در بین بیماری‌های غیر واگیر است و در خلال چند دهه گذشته میزان شیوع آن به طور پیوسته افزایش یافته است. از آنجایی که بررسی رفتار اطلاع‌یابی سلامت بیماران مبتلا به دیابت می‌تواند اطلاعات باارزشی برای ارتقاء سلامت آن‌ها در اختیار متخصصین پزشکی و اطلاع‌رسانی پزشکی قرار دهد و نیز نقش مهمی در خودمراقبتی بیماران دارد، این مطالعه با هدف ارایه مدل نظری رفتار اطلاع‌یابی سلامت در بیماران مبتلا به دیابت انجام شده است. **روش‌ها:** این مطالعه با رویکرد کیفی و با تمرکز بر نظریه زمینه‌ای انجام شده است. جمع‌آوری داده‌ها به صورت هدفمند از خرداد ۱۳۹۸ در مراکز دیابت و مراکز بهداشتی درمانی ارائه خدمات به بیماران دیابتی شروع شد و سپس به صورت نظری از طریق ۱۸ مصاحبه عمیق نیمه ساختار یافته با بیماران مبتلا به دیابت و همچنین با استفاده از سایر روش‌های جمع‌آوری داده مانند بررسی مستندات تا رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت. تحلیل داده‌ها به روش مقایسه همزمان با رویکرد کوربین و اشتراوس نسخه ۲۰۰۸ انجام شد.

یافته‌ها: تحلیل داده‌ها نشان داد که مهمترین دغدغه بیماران مبتلا به دیابت «مدیریت بیماری و مراقبت از سلامت» بود. راهبرد اصلی مشارکت‌کنندگان برای حل این دغدغه، «کسب سواد اطلاعات سلامت» بود که به عنوان متغیر مرکزی مطالعه شناسایی شد. «نیازهای اطلاعاتی برای زندگی مطلوب با بیماری» باعث اتخاذ استراتژی «کسب سواد اطلاعات سلامت» می‌شد. بستر (زمینه) «عوامل مداخله‌گر بازدارنده (اضطراب اطلاعاتی)» سبب کسب ناکافی اطلاعات و اطمینان و یا حتی گریز از اطلاعات می‌گردید؛ اما «عوامل حامی هدایت‌کننده اطلاع‌یابی» مسیر اطلاع‌یابی بیماران را هموار کرده و سواد اطلاعات سلامت آن‌ها را افزایش می‌داد. در نهایت تعامل بین این متغیرها منجر به «توانمندشدن» بیماران می‌گردید. با ظهور طبقه مرکزی و ارتباط آن با سایر طبقات اصلی، مدل نظری مطالعه ارائه شد.

بحث و نتیجه‌گیری: نتایج مطالعه نشان داد عوامل تعاملی گوناگونی وجود دارد که بر چگونگی رفتار اطلاع‌یابی سلامت بیماران مبتلا به دیابت تأثیر می‌گذارد که محوریت آن‌ها با مفهوم مرکزی «کسب سواد اطلاعات سلامت» است. دست‌اندرکاران نظام سلامت با آگاهی از فرایند رفتار اطلاع‌یابی بیماران مبتلا به دیابت بر اساس یافته‌های پژوهش‌های مبتنی بر داده‌های زمینه‌ای و تجارب واقعی بیماران می‌توانند با طراحی بهینه نظام‌های اطلاعاتی سلامت و انتقال موثر اطلاعات به بیماران باعث افزایش سطح سواد سلامت بیماران، خودمراقبتی، کنترل بیماری و کاهش هزینه‌های بهداشتی درمانی شوند.

کلمات کلیدی: رفتار اطلاع‌یابی سلامت، بیماران مبتلا به دیابت، تئوری زمینه‌ای، مدل نظری